

RENASTEREA

Gheorghe Sion
(Biblioteca Universității)

Cluj

—ANUAL-BISERICESC SĂPTĂMÂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 3.

Luca 13, 23–24.

Cenzurat.

PATIMA CONFESIONALĂ

— la jubileul „Gazetei Transilvaniei” —

Împlinindu-se în 25 Martie c. 100 de ani dela înființarea *Gazetei Transilvaniei*, presa a consacrat articole elogioase și deplin meritate acestui eveniment excepțional. Cel mai vechi ziar românesc din Ardeal avea tot dreptul la recunoașterea națiunii, pentru ale cărei idealuri luptase viguros în împrejurări dușmanoase, până la marea biruință din 1918.

Căci foaia aceasta, prin talentul și agerimea lui Gheorghe Barițiu, îmbrățișă deopotrivă interesele naționale din toate ținuturile românești, ceea ce i-o înlesnea de altfel și poziția oarecum centrală a *Brașovului* și legăturile lui strâns cu Tările de pe Carpați. Cu excepția *Sibiului* nici un alt oraș ardelean n'a avut această atmosferă națională, atât de favorabilă unei acțiuni ziaristice cu o vădită notă *panromânească*. Ne-o confirmă aceasta cuvântul genialului Eminescu, care scria la 1876, că cea mai modernă foaie de pe Carpați este „*Telegraful Român*” din Sibiu.

Grație acestor condiții ferice, *Gazeta Transilvaniei* a putut împlini un rol important în desvoltarea conștiinței naționale și a pregătirii ei pentru războiul neîntrerupt ce-l duceam cu stăpânirea maghiară. Dacă facem abstracție de greșala pașivită politice — pe care o susținea împotriva *activismului* preconizat de *Şaguna*, cum și de *catolicismul* ei agresiv din anumite epoci, putem spune, că gazeta fondată de Barițiu, a mers necontenit pe drumul instinctului și intereselor românești.

De aceea, în anul centenar al existenței sale, privim cu aceeașă gratitudine sinceră opera ce-a împlinit-o prin atâtea fururi, aducând omagiul nostru curat tuturor acelora, cari în frunte cu Barițiu, au știut să dea neamului o puternică tribună de luptă.

Am rămas însă profund surprinși să vedem pe frații din strana stângă, că ei încearcă să-i dea și acestui eveniment un colorit *confesional*, expriind *Gazeta Transilvaniei* în profitul lor, prin faptul că directorii ei au fost aproape toți greco-catolici. Dar ceea ce ne-amânăt cu drept cuvânt este faptul, de a surprinde tendințe manifeste de diminuare a *figurilor ortodoxe* și chiar de calomniere a lor prin falsificarea adevărului istoric.

Ca dovadă ne permiteam să cităm articolul recent al păr. prot. Ilie Dăianu: „*Gazeta Transilvaniei și literele latine*”, publicat în ziarul *Curentul* din 28 Martie a. c.

Autorul afirmă, că gazetei lui Barițiu îi revine meritul revoluționar de a fi introdusă litera latine în uzul public al scrisului românesc în anul 1862. Și anume, pe urma unui plebiscit organizat cu o lună înainte printre abonații foaiei, cari în majoritatea lor s-au declarat pentru alfabetul latin. Barițiu comunicând acest rezultat adăgă, că numai Episcopul *Şaguna* și încă alți 11 abonați nu se pronunțaseră.

Pă. Dăianu vrea să descopere acum „tâlcul” acestei noțiuni și scrie negru pe alb: „Marele arhiereu era se vede, tare în păstrarea slovelor numite în Ardeal și „potcoave”. Pentru că gazeta le-a eliminat a căzut sub mână arhierească, și o circulară oficială păstrează, ca un moment istoric și cultural mână vlădicească și urmările ei. „*Gazeta*” a căzut în disgrătie aproape sub anatemă, și a plătit scump curajul de a fi aplicat votul plebiscitului asupra literelor.” *

Toate aceste afirmații au un singur defect: că nu corespund adevărului. *Şaguna* era un progresist, dar el era condus în inovațiile sale de pru-

dență firească ce i-o impuneau realitățile neamului. Trecerea dela slova veche bisericăescă la cea latină cerea o pregătire, spre a nu brusca sentimentul popular, legat de-o tradiție îndelungată, aproape sfântă prin carte religioasă îmbrăcată în această haină. De aceea, întemeind în 1853 *Telegraful Român*, *Şaguna* începe să publice succesiv informații scurte, ca în 1859 să dea chiar articole întregi cu *literă latină*. Iar după ce publicul cititor s'a familiarizat cu această literă, și Asociația transilvăneană a adoptat în 1862 ortografia nouă stabilită de comisiunea filologică din București — socotii că momentul reformei a sosit și astfel ordonă ca dela 1 Ianuarie 1863 *Telegraful Român* să fie tipărit integral cu literă latină.

Prin urmare, suprimarea „potcoavelor” ironizate de pă. Dăianu, s'a produs în același timp atât la *Sibiu* cât și la *Brașov*, fără a se putea atribui, prin nimic, vr'o prioritate *Gazeta Transilvaniei*.

Altă dovadă ne-o servește chiar *Barițiu*, care publicând în „Părți alese din istoria Transilvaniei” corespondența lui *Şaguna*, ne lasă să vedem împede, că acesta părăsește cu totul slova cirilă încă în anul 1861.

Dar pă. Dăianu în zelul său explicabil de a rezerva numai pe seama *Gazetei* gloria revoluției înfăptuite, recurge la o metodă regretabilă denaturând faptele din ignoranță sau cu intenție, când pretinde că *Şaguna* a răspuns cu o circulară plină de mânie arhierească, dusă până la marginea anatmei. Si această alegație este *absolut falsă*.

Şaguna a dat o circulară — ce-i drept — contra *Gazetei Transilvaniei*, însă nu în 1862, ci cu 7 ani mai de vreme, deci în 5 Decembrie 1855, și nici decum spre a o afurisi pentru introducerea alfabetului latin —

„Iar cineva l-a întrebat: Doamne puțini sunt oare, cei ce se măntuiesc? Ci el zis-a către ei: Străduți-vă să intrați pe poarta cea strâmtă, că mulți — zic vouă — vor căuta să intre și nu vor izbuti.”

Luca 13, 23–24.

problemă ce nu se pusea atunci de loc — ci din alte pricini. Cari sunt acestea, ne-o spune însuș nemuritorul Mitropolit în *Memoriile* sale, unde citim că: „*Jacob Mureșianu, redactorul Gazetei a publicat mai mulți articoli prin care ţintea a sămână vrajbă între mine și preoțimea și poporul nostru, a slabii uniunea Duhului intru legătura păcii, a ne numi „șismatici“, a ne provoca la părăsirea religiunii noastre străbune, a descrie pe clerul nostru de o plasă de oameni înșelători și învrajbitori, a schimonosi ordinațiunile mele și saptele mele oficioase și celelalte*“.

Pentru acestea și pentru atitudinea nedreaptă a lui Barițiu din Calendarul pe 1856 față de importanța sinodului eparhial din 1850 — se văzu silit *Şaguna* să-și ia satisfacție prin circulara Nr. 1090, oprind clerul și credincioșii săi de a mai citi *Gazeta* și *Calendarul*.

Deci, când pă. Dăianu invocă această circulară din 1855 ca o răzbunare contra *Gazetei* pentru adoptarea literei latine în 1862, săvârșește o dublă greșală *istorică* și *morală*. Ea este cu atât mai regretabilă la un preot, care de multă vreme își face o placere a se îscăli „protopop ortodox unit“ — vrând să sublinieze oarecum bunele sale sentimente față de biserică soră mai mare.

Dar nu i-ar fi fost permis pă. Dăianu să se preteze la acest sistem al ironiilor deplasate și mistificărilor regretabile, măcar pentru motivul, că *Şaguna* a fost acela, care în 1850 salvase dela moarte „*Gazeta Transilvaniei*”, intervenind cu deplin succes la Guvern pentru revocarea ordinului de suspensare.

Stiam de altfel, că una din lozincile *Blajului* către discipolii săi este defăimarea cu vreme și fără vreme, a Mitropolitului *Şaguna*. Umbră lui turbură grozav sensibilitatea greco-catolică, și de aceea îi întâlnim și după 70 de ani, aceleasi insinuații perfide și acuzații deplorabile.

Ele firește nu pot atinge

gloria definitivă a strălucitului îndrumător de neam, dar în schimb arată din nou cât de mult coboară pe reprezentanții

Blajului nestăvilită lor patimă confesională, de care nu se pot desărca nici în ceasuri de obștească prăznuire.

Rustificarea preoților dela sate.

Este o opinie în general recunoscută, că ori care ar fi originea nașterii sau gradul de cultură a preotului, totuși când ajunge în mijlocul sătenilor, unde va avea să-și desfășoare activitatea pastorală, mai curând sau mai târziu se va *rustifica*. Este cu neputință de a rezista acestei rustificări, spun unii, deoarece mediul în care trăiesc, te și stăpânește. Si nu pe nedrept se afirmă aşa, deoarece contactul zilnic cu aceleasi persoane, la cari nu observi nimic nou, nimic schimbă sau progresat, ci din contra refractarii oricarei înnoiri, și profund tradiționaliști, în astfel de imprejurări și preotul nou venit se adaptează mediului înconjurător, ba chiar evită orice înnoire, pentru a nu fi suspionat din partea credincioșilor că vrea să strice „rânduiala bătrânilor“. Din acest moment preotul cu anevoie va influența pe alii și mai mult va fi influențat din partea altora.

Convenirile și converbirile dese cu enoriașii: la casa preotului, la diferite ceremonii și întruniri, pe stradă sau la câmp, în bine ori la rău, preotul își va însuși graiul, uneori portul și aproape moravurile toate ale sătenitor. Când preotul respectiv va ajunge într-o societate mai bună, în tren sau autobus, nu va îndrăzni să-și deschide graiul pentru a nu greși. Moravurile împrumutate din mediul înconjurător îi va schimba mult din ființă și atitudinea lui, încât îl recunoști din plimbătul pe stradă, din salut, din felul cum intră într-un birou la oraș, din prezentarea lui, din chipul de a saluta pe cei necunoscuți și a neglijă pe cei cunoscuți.

Toate acestea stângăciile se explică prin lipsa de contact cu cei din afara mediului, și neglijenței de a conveni cu pătura intelectuală.

Intrebarea ar fi, fără să acuzăm pe cineva, care este modalitatea de a ne scăpa măcar în parte, chiar dacă nu de tot, de aceasta rustificare regretabilă?

In cazul când s-ar face o întrebare între preoți, cred că mulți ar răspunde următoarele:

1. Crearea cursurilor de înviorare și de reîmprospătarea cunoștințelor teologice, măcar odată pe an, în postul mare. Aici P. S. Episcopi ajutați de profesorii de teologie și în colaborare cu onorații membrii ai FORULUI vor luă inițiativa și conducerea conferințelor pe centrele eparhiale.

Ascultarea și discutarea diteritorilor probleme din domeniul pastorației ne va desmeteci și ne va procură forțe, noi forțe morale pentru a duce lupta cu triumf în viitor.

2. Intensificarea și obligativitatea ținerii cercurilor religioase și în colaborare cu cele culturale învățătoarești cari sunt prilejuri de fortificare spirituală.

Nu voiesc prin aceasta să copiez cursurile spirituale sau de meditații ale catolicilor, cari în urma urmelor nu sunt de criticat, ci mai mult să refer la starea noastră de azi, că suntem priviți peste umăr și este sătuit că nu e bine a neglijă pe cel trimis la front, pentru că nici Iisus n'a neglijat pe apostoli, ci i-a încrezintă că va fi cu ei până la sfârșitul veacurilor!

Impasul în care stăruim, nu ne va duce numai la rustificarea noastră,

stră, ci de-adreptul la ruinarea prestigiului preoțesc.

Ori care ar fi întreprinderea unei acțiuni de purificare, ea ne va deschide noi perspective de viitor.

Așteptăm cuvântul altor frați în Hristos, cu privire la această chestiune întemeiată.

Preot V. ȘEULEANU

„Dumnezeu este adăpostul și sprijinul nostru, un ajutor care nu lipsește niciodată în nevoi“.

Psalm 46, 1.

* „Căci Tu ești ajutorul meu și sunt plin de veselie la umbra aripiilor Tale“.

Psalm 6, 3, 7.

Cronica conferințelor.

— Cultură și credință —

Duminică, în 27 Martie a. c., în ciclul conferințelor organizate de Societatea femeilor ortodoxe și Frăția Ortodoxă Română, a vorbit Pă. Dr. G. Munteanu, rectorul Academiei, despre „Credință și cultură“. Subiectul acesta general, a fost tratat sub raportul relației dintre ortodoxie și cultura românească. (Cuvântul cultural e luat în sensul german, în care pare că o să se înțeleagă și la noi; uneori a fost întrebuințat în sensul francez, înțelegându-se și civilizație). În partea întâi, Pă. rector combate teoria născută în hrube masoni, după care ortodoxia ar fi anticulturală. La sfârșitul secolului trecut și chiar la începutul secolului nostru, era frecventă ipoteza că ortodoxia a avut un rol în trecut, dar azi e contra evoluției moderne. Creația culturală, după aceștia, ar fi în contradicție cu valoarea culturală. Azi chiar în lumea științifică, începe a fi admisă ipoteza că valoarea religioasă, e necesară unei culturi. Fără religie, omul de cultură devine materialist.

Poate face tehnică, dar nu poate crea valori culturale. Ii lipsește legătura cu cerul.

In partea a doua, Pă. rector arată, că ortodoxia nu numai că nu e anticulturală, dar chiar din contră, e creațare de cultură. Mântuitorul lumii îndeamnă pe creștini: „Căutați adevărul și adevărul să va măntui pre voi“. Discipolilor le spune: „Voi

sunteți lumina lumii“. În trecut, ortodoxia a fost creațare de cultură. Ea a produs minunatele opere ale primelor veacuri. Creația ortodoxă a fost împiedecată multe veacuri de viciititudinile vremii, dar îndată ce s-au format bisericile naționale și împrejurările istorice au devenit mai favorabile, ortodoxia iar ajunge creațoare de cultură. În trecutul românesc, primii cărturari sunt călugări și arhiepii. Ei scriu mai întâi slove românești.

Partea III-a a conferinței se poate intitula „stilul ortodox“ (în terminologia lui Blaga). Ortodoxia nu neagă viața. Mântuitorul lumii mânâncă, se îmbracă, iar când e întrebat de ce nu postește, răspunde că nu e păcat ce intră în gură, ci ceeace ieșe din gură. Lăpădarea de lume — ascea — e recomandată, dar nu e impusă (Pă. rector discută dacă e superioară *fuga de lume* sau „*fuga în lume*“). Ortodoxul, trăind în lume, are misiunea de a crea cultură. Prin participarea sa efectivă la viața culturală, valorile culturale devin teonome; cultura caută și găsește pe Dumnezeu.

Conferința Pă. rector — bogată în viziuni programatice asupra problemei culturii — a fost ascultată de un public numeros în frunte cu P. S. Sa Episcopul Nicolae Colan, iubitul nostru arhiepii.

I. E. N.

F O I L E T O N

MIRENII și drepturile lor în Biserică.

de I. MATEIU

Mă opresc la aceste probe — deși ele sunt numărătoare — spre a demonstra, că după doctrina Bisericii, canoanele privitoare la viața externă, adică la organizarea ei, nu sunt imutabile, ci pot fi schimbate, de organele autorizate, după nevoie fiecarei Biserici naționale. O singură rezervă se impune în această libertate de legiferare, anume aceea, de a păstra *spiritul* general ce stăpânește normele de drept ale Bisericii.¹⁾

Prin urmare, dacă Statutul nostru de organizare, ar cuprinde principii și instituții necunoscute de canoanele vechi, aceasta nu înseamnă de loc că am fi părăsit linia canonicității, deoarece Biserica este liberă să modifice, după trebuințele sale, canoanele disciplinare și să dea altele noi, mai ales — cum observă foarte just unul din autori cități — și pentru cuvântul, că nicăieri aceste canoane nu spun, că alte organe, peste cele arătate de ele, să nu mai poată lua ființă.²⁾

¹⁾ cf. N. Milaș o. c. p. 51.

²⁾ cf. N. Dobrescu o. c. p. 29.

Astfel, din punct de vedere *doctrinar*, acuza de necanonicitate, se spulberă iremediabil, ca o legendă temerară și neseroasă.

II.

Tradiția bisericească.

Dar alături de doctrină putem face apel și la *tradiția bisericească*, spre a dovedi, că organizația actuală nu este de loc anticanonică. De altfel doctrina privitoare la tangibilitatea canoanelor s'a stabilit în virtutea tradiției, a modului cum Biserica, în desvoltarea ei neintreruptă, a înțeles să interpreteze și să aplique canoanele disciplinare, în funcție de imprejurările externe ale vieții creștinilor din diferențele epoci istorice.

La începutul creștinismului comunitățile bisericești se orientau după învățătura Mântuitorului și a Sf. Apostoli. Așa au luat naștere obiceiuri sau datini, cari variau în timp și spațiu, după concepția și trebuințele creștinilor, animați de păzirea Evangheliei în mijlocul unor vremi de prigoană neîmbănățită.

Când apoi Biserica s'a putut constitui ca instituție socială, reprezentată prin sinoadele ecumenice și locale, acestea au pășit la stabilirea normelor generale, sub denumirea de canoane, obligatorii pentru întreaga Biserică. Obligatorii însă numai întru că ele priveau *dogma* și *morala* cre-

ștină, căci relativ la *viața exterioară* a Bisericii, adică la formele ei de organizare, Sfinții Părinți au înțeles să țină seama de *practicele* anterioare, ridicând importanța *datinelor* la valoare de lege. Dovada o avem într-o serie de canoane, stabilite chiar de sinoadele ecumenice. Astfel canonul 6, ecum. I. (anul 325) zice textual: „să se țină obiceiurile vechi“; canonul 7, ecum. I.: „deoarece s'a ținut obiceiul și *datina veche*“; canonul 2, ecum. II. (anul 381): „iar bisericile lui Dumnezeu cele ce sunt între popoarele barbare trebuie să se administreze după *obiceiul părinților* care s'a ținut“; canonul 28, ecum. IV. (anul 451): „mitropoliții diecezelor (din Pont, Asia și Tracia) să se hirotonească, precum s'a zis, de către Arhiepiscopul Constantinopolului după ce s'a făcut alegerea unanimă conform *obiceiului*“; canonul 39, ecum. VI. (anul 681): „fiind că de Dumnezeu purtătorii noștri Părinți au poruncit să se păstreze *obiceiurile din fiecare Biserică*.“³⁾

Iată dar autoritatea *obiceiului* sau tradiției, consacrată față de legea scrisă, chiar de către sinoadele ecumenice. Si concepționea aceasta a rămas valabilă în Biserică, cum ne-o probează atât legiuiriile ulterioare, cât și scrierile canoniștilor. A-

³⁾ Aceste 5 citate în N. Milaș, Canoanele Bisericii ortodoxe. Arad 1931, vol. I, partea I, la pag. 32, 44, 92, 257, 406, unde se găsesc și ample comentarii.

INFORMATIUNI

P. S. NOSTRU EPISCOP NICOLAE MINISTRU AL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI AL CULTELOR. La încheierea foii am aflat prin Radio vesteala neașteptată, că Suveranul a numit pe P. S. nostru Episcop Nicolae Colan ministrul al Educației naționale și ad interim al Cultelor și Artelor, în noul guvern prezentat tot de către Prea Fericitul Patriarh Miron.

Eparhia noastră salută cu nemărginită bucurie acest act de Stat al iubitului nostru Rege, și roagă pe bunul Dumnezeu să binecuvânteze munca înteleaptă, ce-o va desfășura P. S. Episcop Nicolae în folosul Statului și al Bisericii.

Preot deșteptării noastre. Sub acest titlu „Telegraful Român” publică un mare articol omagial închinat pă. prof. I. Lupaș dela Universitatea noastră, de către dl Horia Teculescu, directorul liceului de băieți din Sighișoara. Eminentul autor zugrăvește vibrant și poetic figura ilustrului academician al Ardealului, rezumându-i viața și opera vastă în atatea domenii ale muncii naționale. Reamintind că la 1 August a. c. se împlinesc 30 de ani de când prof. I. Lupaș a intrat în temnița din Seghedin, dl Teculescu anunță că această dată va fi sărbătorită printre un volum omagial.

Ne asociem din toată inima la această închinare binemeritată.

Unirea Basarabiei. Duminica trecută, 27 Martie c. s-au împlinit 20 de ani dela unirea Basarabiei cu Patria-mamă. Evenimentul acesta atât de covârșitor în istoria neamului, fiindcă venea într'un moment dramatic pentru România și ca o prefată fericită a marilor acte de unire dela Alba-Iulia și Cer-

năuți — a fost sărbătorit cu tot elanul și în capitala Ardealului.

La Teatrul național a avut loc un impresionant festival, organizat de corpul didactic din Cluj, cu un program bogat și variat de cântece, dansuri și recitări. Dl Dr. I. Moga asistent universitar a conferențiat cu căldură și precizie despre unirea țării dela Nistru. Teatrul era plin până la refuz de public și tineret școlar, cari au trăit clipe de rară bucurie românească.

Concert religios. În 25 Martie s'a aranjat la Cluj — sub auspiciile Societății femeilor ortodoxe — tradițional concert coral interșcolar, la care a participat și corul Academiei Teologice, condus de dl Dr. V. Petrușcu. La serbare a asistat un public imens, în frunte cu iubitul nostru arhieeu, P. S. Sa Episcopul Nicolae Colan. Concertul — cu bucațile lui religioase, executate ireproșabil — a avut un succes desăvârșit.

Preoții-învățători. Ministerul Educației naționale a luat măsuri față de preoții cari sunt și învățători, dar au postul în altă comună decât aceea unde păstoresc — dispunând că întrucât n'au optat în termenul fixat pentru una din cele două funcțuni,

să fie considerați demisionați din învățământ.

Veniturile stolare nu sunt imposabile. Tribunalul Sălaj, a dat o sentință cu Nr. 450 din 1993 relativ la veniturile stolare preoțești, prin care declară, că ele nu sunt imposabile, cu motivarea că aceste venituri nu rezultă din exercițiul unei profesioni libere sau angajament de serviciu cu caracter profesional. Veniturile epitrafilului sunt o completare a salarului, și ca atare ele nu intră în prevederile art. 48 din legea contribuționilor directe. Fiind numai venituri întâmplătoare, ele pot fi impuse numai din caz în caz, nici decum anual (art. 51 al. b).

Pensionarea funcționarilor publici. Ministerul de Finanțe a întocmit un Decret care modifică legea pensiilor în ce privește limita de vîrstă a funcționarilor publici. Anume se prevede putința pensionării facultative cu 5 ani înainte de termenul legal, acordându-se totuși funcționarului pensia integrală. Măsura e luată în vederea deschiderii de locuri libere pentru tineretul diplomat care somează.

Profetismul lui Mihail Kogălniceanu. La jubileul de 50 ani al „Gazetei Transilvaniei” din 1888, marele bărbat de Stat a trimis următoarea urare: „Doresc ca „Gazeta” să ajungă la jubileul său de 100 de ani! Față Dumnezeu și energia voastră ca acel jubileu să se serbeze în mijlocul unei națiuni fericite, adică *ajunse la culmea împlinirii dreptelor sale aspirațiuni!*” Iată, că această îndrăzneață dorință a celebrului patriot s'a împlinit, chiar cu 2 decenii mai repede decât o aștepta.

Paralele instructive. Când s'a înființat episcopia uniată din Lugoj în 1853 ea avea abia 14 (zi patru-sprezece) parohii și câteva zeci de filii (cu 2—3 credincioși în massa

satorilor ortodoxe.) Totalul sufletelor era de 9680. Această cifră minimă, nu justifică de loc crearea unei noi episcopii. Scopul a fost unul pur prozelitist: de a sparge unitatea ortodoxă a Banatului.

Astăzi uniații fulgeră contra episcopiei ortodoxe a Maramureșului, uitând deopotrivă Lugojul dela 1853, ca și faptul că noi în țara lui Dragos Vodă nu facem decât să restaurăm o vatră veche, cutropită de silnicia catolică-maghiară. Dar și ca număr, ne găsim acolo în mare superioritate, față de ceea ce reprezentau uniații în Bănat la 1853. Iată, de ce sunt bune paralele istorice: scot mai clar la iveală ipocrizia moralei papistașe.

Catolicismul austriac și Anschluss-ul. Episcopatul din Austria a dat zilele trecute o pastorală, care s'a citit în toate bisericile, recomandându-se credincioșilor să respecte porunca evangheliei: „dați Chesarului cele ce sunt ale Chesarului, și lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu.” Episcopii îndeamnă poporul să supunere față de regimul hitlerist, care a anexat Austria. Pastorală a fost prezintată și șefului regional național-socialist din Viena. Cercurile oficiale dela Berlin au luat act cu satisfacție de gestul episcopatului catolic austriac.

În felul acesta Vaticanul a prevent gravarea conflictului vechiu cu național-socialismul german.

Mulțumită publică. Consiliul parohial al parohiei ort. rom. din Mărișelu, prot. Cluj, aduce călduroase mulțumiri lui Gheorghe Toader, proprietar de fabrică, din Măguri, pentru un clopot donat în valoare de 27.825 Lei. Bine primită să fie jefu aceasta. Pr. Alexandru Fodor, paroh.

„Dumnezeu celor truși le să împotrivă, iar celor smeriți le dă dar.”

I. Petru 5, 5.

junge să citez *Pravila de Târgoviște* din 1652, care în glava IV. spune: „drept aceea și cele tocmeale carele cu îndelungat obiceiu s'au ispitit și s'au păzit multă vreme sunt de treabă, iară nu mai puțin, ci ca și învățărurile și leagea ce e scrisă. Grăiește și Armenopul, că obiceiul vechiu în loc de leage se socotește și se fine.” Iar Petru Maior spune în Protopapadichia sa (§ 11): „obiceiul nu mai puțină vărtute are decât legea. Drepturile și privilegioanele cele bisericești, cari osebit sunt unora în Biserică date, mai cu seamă obiceiul, nu legea sau canonul le-au dat, și cu toate acestea Sf. Părinți tocmai ca și când s'ar fi dat acelea prin lege sau canon, aşa au voit ca țapene să rămăie și nescrivită să se țină.”)

Asemenea datini au existat și în Biserica românească, ba pot afirma, că în urma poziției sale geografice, viața ei a fost guvernată aproape numai de *datini*, atât în epoca creștinismului clasic, cât și în veacurile următoare.

Împrejurări cu totul speciale au silit-o la altă existență, decât aceea din vremea sinoadelor ecumenice, și nu era decât firesc ca și formele organizației și administrației sale să se adapteze acestor imprejurări, dacă era vorba să fie salvată re-

ligia creștină. Practicarea lor îndelungată le-a introdus definitiv în conștiința populară, formând un patrimoniu sufletesc, ce nu mai putea fi înlocuit fără zguduiri adânci pentru ființa Bisericii. Dar nici nu era nevoie de asemenea încercări — sub pretextul canonicității — deoarece pe căt am văzut, chiar sinoadele ecumenice au consfințit tradiția creiată de Bisericile particulare, în privința orânduirii lor administrative.

Este suficient să ilustrăm importanța tradiției tocmai cu *instituția mirenilor*, problemă în care partizanii supremării Statutului bisericesc, cred și găsi argumentul decisiv de necanonicitate.

Servindu-se de o interpretare „iudaică” a canoanelor, ei pretind, că *laicii* nu pot fi admisi la conducerea și administrarea Bisericii, deoarece acest drept este rezervat exclusiv pe seama *clerului*, și în deosebi a Episcopatului. Așa rânduiesc *litera* canoanelor. Cum organizația actuală este construită tocmai pe prevederi contrarii, ea trebuie înălțată, punând în loc alta, complect nouă, dar ortodoxă în care „elementul laic va avea eo ipso un rol foarte redus.”¹⁾

Iată teoria! S'o vedem, dacă rezistă unui examen științific obiectiv.

¹⁾ Vezi ziarul *Calendarul* Nr. 170 din 26 Sept. 1932.

Alegerile în Biserică.

Sinodul ecumenic din Nicea, ținut la 325 decretează în canonul 4: „se cuvine ca Episcopul în general să se așeze de către toți Episcopii din Eparhie.” Bazați pe acest text și altele similare, combatanții zilelor noastre, se simt îndreptățiti să excludă pe *mirenii* dela alegerile episcopești. Ei însă fac o voită omisiune atunci, când trec sub tăcere *Enciclica* același sinod ecumenic, adresată tuturor Bisericilor, de o importanță extraordinară, prin faptul că recunoaște mirenilor dreptul de a participa la aceste alegeri. Iată termenii ei: „dacă moare cineva din slujba Bisericii în locul lui se poate admite și o persoană care nu de mult a devenit membru al Bisericii, dacă este vrednic pentru aceasta și *dacă poporul îl alege.*”²⁾

În Așezările apostolice citim iarăș: „De liberarea se face în zi de Duminecă, adunându-se poporul, împreună cu soborul presbiterilor și fiind prezenți Episcopii. Iar cel ce este primul între ceilalți episcopi să întrebe preoțimea și poporul, dacă acesta este într-adevăr acela pe care-l voesc de întâi stătător.”²⁾

(Va urma)

¹⁾ Milaș, Canoanele Bisericii ortodoxe, trad. de Kovincici-Popovici. Arad 1931, vol. I. p. 19, nota 2.

²⁾ idem, ibidem p. 20.

¹⁾ Vezi *Sionul românesc* pe 1865 Nr. 10 și următoarele. P. Maior, Istoria Bisericii Românilor. Buda, 1813, p. 267 și următoarele.

BIBLIOGRAFIE

Onisifor Ghibu, Ordinul Franciscanilor conventionali (minoritii) din Transilvania. Bucureşti 1937, vol. II. CIII + 363 pag. Cu o inepuzabilă energie, ce uiuieşte prin fecunditatea ei debordantă, dl Ghibu dă un nou volum masiv cu privire la Minoritii ardeleni. Dsa face o introducere despre personalitatea juridică a ordinelor călugăreşti catolice — ca să se ocupe mai amănunțit de aceea a Franciscanilor — tăgăduind-o. Apoi, în temeiul de acte, dl Ghibu demonstrează că Franciscanii, întocmai ca și alte ordine maghiare dela noi, nu sunt decât agenți ai imperialismului maghiar. Urmează o amplă expunere cu privire la litigiu din Statul român și ordinul minorit pe chestiunea proprietății liceului din Șimleul-Silvaniei — din care se vede că autorului liceul a trecut în proprietatea Statului, prin hotărîrea justiției. În concluzii dl Ghibu propune: desființarea tuturor ordinilor călugăreşti maghiare din Transilvania, concordatul să fie denunțat, iar politica religioasă a României să fie radical schimbată cu instituirea Suveranului ca patron suprem al Cultelor.

*

Anuarul Eparhiei Romanului pe 1936. Bucureşti, 448 pagini, format mare cu numeroase ilustrațuni. P. S. Episcop Lucian Triteanu, care s'a dovedit unul din cei mai de seamă arhierei ai Bisericii noastre, a avut bunul gând de a pune la cale întocmirea unui Anuar al Eparhiei Sale, care să fie un model de urmat. Lucrarea a încrezut-o păr. consilier eparhial I. Vornicel, care s'a silit să ducă la îndeplinire cu toată râvna și priceperea. După o scurtă introducere despre autoritățile centrale ale Bisericii ortodoxe, Anuarul trece la Eparhie, consacrându-i 17 capitole, în cari ne dă istoricul sumar al Episcopiei cu vestita clitorie a lui Petru Vodă Rareș, și o serie de clișee după splendidele fresce vechi, restaurate anii trecuți prin osârdia P. S. Episcop Lucian. Se trec în revistă Mitropolii și Episcopii dela 1444 până astăzi, conducerea eparhiei cu toate birourile și personalul ei. Centrul lucrării îl formează parohiile, mănăstirile și schiturile, descrise sumar, însă cele câteva date fiind suficiente să-ți căștigi o informație generală precisă, despre biserică și vechimea ei, preoți și pregătirea lor, cântăreți, casa parohială, pământuri parohiale, numărul familiilor și al sufletelor. Textul cuprinde și fotografiile preoților. Eparhia are două mănăstiri (una de călugări și alta de călugărite) și 13 schituri (10 de călugări și 3 de călugărite), a căror descriere sumară cu vederea lor ni se dă pe 33 de pagini. Urmează capitole concentrante despre cercurile culturale preoțești,

Seminarul teologic Sf. Gheorghe și pregătirea Clerului, căruia P. S. Episcop îi poartă o grija cu totul deosebită, școala de cântăreți Ep. Melhisedec, grădina de copii Ep. Melhisedec, școala de copii Ep. Teodosiu, fundațiunea Lucian Episcopul, fondul misionar, atelierul de lumânări, societatea Clerului Roman-Vodă, tablouri statistice, din cari vedem, că Eparhia are 607,064 suflete, cu 447 parohii, 518 preoți și 748 cântăreți. Daniile credincioșilor pentru biserică s'au ridicat după războiu la peste 7 milioane Lei.

La sfârșitul cărții se dă o hartă colorată a Țării împărțită pe eparhii cu portretele chiriarhilor. Anuarul, aşa de bine lucrat și de-o execuție tehnică din cele mai reușite, cinstește pe alcătitorii lui, fiindcă au făcut o operă utilă și prețioasă. P. S. Episcop Lucian, supranumit „pacificatorul eparhiei“ și îndrumătorul ei pe căile unui progres general, are dreptul să fie mulțumit de *Anuarul* elaborat din inițiativa și sub privegherea Sa competentă.

I. M.

*

Insemnări despre o carte. Istoricul unașiei, d-l Z. Păclișanu (care nu uită să spună mereu că e membru corespondent al Academiei Române, cum ne amenință de curând în „Cultura Creștină“), a tipărit o carte „Istoria creștinismului antic“. Presa uniată îl elogiază. Dece? Fiindcă întreaga carte nu e decât o încercare de a scoate la iveală că Papa avea jurisdicție asupra bisericii universale. Scrisă de un om care vede numai Blajul și visează numai Roma, cartea neglijeză lucruri dintre cele mai importante din istoria primelor veacuri creștine. Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Ecaterina, Sf. Gheorghe, Sf. Dumitru și mulți alții reprezentanți ai spiritualității creștine, sunt figuri de cari nu se interesează. Se ocupă numai de Episcopul Romei, interpretează tendențios scrisorile, pe cari le primea de la ierarhii din Orient (uitând că și ceilalți patriarhi aveau același titlu). Lucrarea urmează în toate pe Cardinalul Hergenröter. E adevărat că Hergenröter a scris multe volume (și mai ales a publicat multe documente), dar în ce privește obiectivitatea, e bine să menționăm că eminentul istoric bisericesc Döllinger, îl acuză că defectele cele mai evidente ale papalității, le prezintă în imaginea lor negativă, în luminozitate orbitoare. Cartea voește să servească de propagandă catolică (e prevăzută și cu aprobări episcopale și apără cu cheltuiala P. S. Traian Frențiu). Se poate face propagandă cu mistificări grosolane? Comparând cartea d-lui Păclișanu cu Istoria bisericească a răposatului Eusebiu Popovici, se observă cu cătă semnătate și căt de științific e autorul ortodox pe lângă sectarismul și unilateralitatea autorului catolic.

I. E. N.

*

Pr. Ioan Muntiu: „Satul meu.“ Monografia comunei Cărpiniș, Sibiu. Tip. Vestemean, 1937, în 8°, 159 p.

Toți cei cari se ocupă cu mono-

grafiile, sunt de părere că preoții — intelectualii și apostolii satelor — sunt cei mai indicați să se ocupe cu studiile de acest fel. La noi, cele mai multe monografii sunt alcătuite de preoți. Recent, păr. Ioan Muntiu din Cărpiniș (jud. Sibiu) a publicat o monografie pe care o intitulează: „Satul meu.“

Monografia, începe cu istoricul satului. E pomenit mai întâi în secolul XII, în legătură cu venirea Sașilor. La 1504 satul a fost pus în stăpânire de Sași. Autorul insistă mai ales asupra luptei pentru ortodoxie din sec. XVIII.

Biserica a fost clădită la 1771 din piatră și cărămidă, în stil bizantin. Pe cupola din mijloc are următoarea inscripție: „Din cer a primit Domnul, spre fiili oamenilor, ca să vadă dacă este, cel ce înțelege și ascultă pe Dumnezeu.“ Face istoricul bisericii și al școalei, insistă asupra vieții economice a satului.

E vrednic de menționat capitolul relativ la viața tradițională. Se ocupă cu descântecele, farmecele, superstițiile, etc. Transcrie câteva legende, ghicitori, zicături, poezii populare din timpul răsboiului, etc.

Cartea se încheie cu câteva cuvântări ocazionale ale Păr. I. Munțiu. E merituoasă munca autorului de a prezenta viața unui sat ortodox, cât mai complet și mai sugestiv.

I. Naghiu.

Consiliul eparhial ort. rom. Cluj.

Nr. 2411—1938.

Comunicat.

Indrumăm oficiile noastre parohiale ca atunci, când li se va cere, să predea registrele și matriculele fos-telor noastre școale confesionale directorilor sau revizorilor școlari pe lângă revers de primire.

Nu vor preda însă actele din arhive referitoare la școală, întrucât aceste acte sunt proprietatea bisericii, care a înființat și susținut școlile confesionale.

Cluj, 28 Martie 1938.

Consiliul eparhial.

Oficiul parohial ortodox român Vătava

Nr. 54—1938 (15) 1—1

Publicație de licitație

Consiliul parohial ort. rom. din Vătava, jud. Mureș, dă în întreprindere pe cale de licitație publică, construirea unei noi biserici, după planul și devizul aprobat de Prea Ven. Consiliu Eparhial cu Nr. 576—1938.

Reflectanții doritori a executat această lucrare, își vor înainta ofertele în scris până în ziua de 10 Aprilie 1938, oficiului parohial din Vătava, când se va ține licitația. În caz de nereușită, licitația se repetă la 8 zile, când se va putea da și din mâna liberă.

Condițiile speciale și informații se pot vedea la oficiul parohial din Vătava în orice zi.

Parohia nu suportă nici un fel de spese pentru deplasarea concurenților.

Ofertanții vor depune o garanție de 6% în numerar sau hârtii de valoare la suma adjudecată.

Consiliul parohial își rezervă dreptul de a încredea executarea lucrărilor, fără considerare la prețuri și condiții, aceluia dintre ofertanți, care va prezenta mai multă garanție morală și materială.

Vătava, la 17 Martie 1938.

Pr. Pavel Șendrea, Ilie German, paroh-președinte secretar

Nr. 701—1938.

Văzut:

Reghin, la 21 Martie 1938.

I. Maloș, protopop.

Oficiul parohial ort. rom. Rîșca-de-sus.

Nr. 44/938. (13) 2—3

CONCURS

Pentru întregirea postului de paroh, în parohia de cl. III-a Rîșca-de-sus, protopopiatul Huedin, se deschide concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Renașterea“ din Cluj.

Beneficiile împreunate cu acest post sunt:

1. Salar dela Stat conform coalei B.
2. Casă parohială în natură.
3. Porțiune canonică 20 jugăre (fânaț și pășune).
4. Dela fiecare familie o vică de grâu și o zi de clacă dela circa 260 familii.
5. Stolele obișnuite.

Concurenții sunt invitați a-și înainta cererile făcute conform normelor în vigoare, oficiului protopopesc ort. rom. Huedin, împreună cu act de admitere din partea P. S. S. Episcopului nostru, iar cu învoiearea prealabilă a protopresbiterului se pot prezenta în parohie pentru a cânta, predica respective a servi Sf. Liturghie și a face cunoștință cu credincioșii.

Rîșca-de-sus, la 14 Martie 1938.
Pr. Aurel Nicoară, Giurju Gheorghe, adm. paroh. epitrop.

Văzut: Aurel Muntean, protopop.

Nr. 636/938. (14) 2—3

CONCURS

Pentru ocuparea postului de cantor bisericesc din parohia Nadășu, protopopiatul Huedin se publică concurs cu termin de 30 zile dela prima publicare în „Renașterea“.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Uzufructul a 6 jugăre 1134 st. p. sesiune cantorală, pământ arător, fânaț și pădure.
2. Venitul stolar obicinuit.

Candidații își vor înainta cererea însoțită de Diploma de cântăreț în terminul mai sus indicat subsemnatului oficiu protopopesc.

Huedin, la 15 Martie 1938.

Oficiul protopopesc ort. rom. în înțelegere cu consiliul parohial din Nadășu.

Aurel Muntean, protopop.

Tipografia Eparhiei ortodoxe române, Cluj.